

به نام خدا

پایش بخش حقیقی اقتصاد ایران در مهر ۱۴۰۰

بخش صنعت و معدن

خلاصه مدیریتی

تحلیل روند رشد بخش صنعت از جنبه‌های مختلف، عاملی کلیدی در تحلیل‌های خرد و کلان اقتصادی و یکی از ارکان تصمیم‌گیری در حوزه اقتصاد است. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی به صورت ماهیانه شاخص، تولید، فروش و قیمت شرکت‌های بورسی را محاسبه می‌کند. شاخص تولید بخش صنعت به دلیل تأثیر نوسانات سطح فعالیت صنعت بر بخش‌های دیگر اقتصاد، به عنوان یک شاخص مهم اقتصادی کوتاه‌مدت مورد استفاده قرار می‌گیرد. اهمیت این شاخص به روز، برای اقتصاد ایران که تحولات اقتصادی و سیاسی بسیاری دارد بیشتر خواهد بود، چون بازخورد شوک‌های وارده به اقتصاد ایران و واکنش‌های سیاستگذاران باید در تواتر کمتر از فصل مورد رصد قرار گیرد، ولی آمار رسمی بخش حقیقی به صورت فصلی و با تأخیر ارائه می‌شود.

طی مهرماه ۱۴۰۰، شاخص تولید شرکت‌های صنعتی بورسی با کاهش ۵/۸ درصدی و شاخص تولید شرکت‌های معدنی بورسی با افزایش ۱۳/۳ درصدی نسبت به ماه مشابه سال قبل مواجه شدند. از بین ۱۵ رشته فعالیت صنعتی بورسی ۹ رشته فعالیت رشد منفی و تنها ۶ رشته فعالیت رشد مثبت را تجربه کرده‌اند. رشته‌فعالیت‌های «محصولات فلزی بجز ماشین‌آلات و تجهیزات»، «چوب و کاغذ»، «فلزات پایه» و «غذایی و آشامیدنی بجز قند و شکر» کاهش در شاخص تولید و تنها رشته‌فعالیت‌هایی مانند «لاستیک و پلاستیک»، «منسوجات» و «کاشی و سرامیک» افزایش در شاخص تولید را تجربه کرده‌اند. همچنین در این ماه رشته‌فعالیت‌های «فلزات پایه»، «غذایی و آشامیدنی بجز قند و شکر»، «دارو» و «محصولات فلزی بجز ماشین‌آلات و تجهیزات» بیشترین سهم را در کاهش شاخص تولید شرکت‌های صنعتی بورسی داشته‌اند.

طی مهرماه ۱۴۰۰، شاخص فروش شرکت‌های صنعتی بورسی با کاهش ۵/۵ درصدی و شاخص فروش شرکت‌های معدنی بورسی با کاهش ۱۵/۳ درصدی نسبت به ماه مشابه سال قبل مواجه شدند. به عبارتی از بین ۱۵ رشته فعالیت صنعتی بورسی ۱۰ رشته فعالیت رشد منفی و تنها ۵ رشته فعالیت رشد مثبت را تجربه کرده‌اند. رشته‌فعالیت‌های «منسوجات»، «محصولات فلزی بجز ماشین‌آلات و تجهیزات»، «شیمیایی بجز دارو» و «فلزات پایه» کاهش در شاخص فروش و تنها رشته‌فعالیت‌هایی مانند «دارو»، «لاستیک و پلاستیک» و «کاشی و سرامیک» افزایش در شاخص فروش را تجربه کرده‌اند. همچنین در این ماه بیشترین سهم در کاهش شاخص فروش نیز متعلق به رشته‌فعالیت‌های «شیمیایی (بجز دارو)»، «فلزات پایه»، «غذایی و آشامیدنی بجز قند و شکر» و «سایر کانی غیر فلزی» بوده است. در این ماه تنها رشته‌فعالیت‌های «لاستیک و پلاستیک» و «کاشی و سرامیک» هم‌زمان افزایش در شاخص‌های تولید و فروش را تجربه کرده‌اند.

در مهرماه ۱۴۰۰ شاخص قیمت شرکت‌های صنعتی بورسی، ۳ درصد نسبت به ماه قبل افزایش یافت و همچنین نرخ رشد نقطه به نقطه آن به ۹۵/۶ درصد رسید، در حالی که نرخ رشد سالیانه ۱۱۴/۶ درصد بوده است.

معاونت پژوهش‌های
اقتصادی
دفتر مطالعات
اقتصادی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۲۰۱۸۰۳۴

تاریخ انتشار:

۱۴۰۰/۱۱/۵

مقدمه

شاخص تولید، فروش و قیمت صنایع بورسی با استفاده از داده‌های ماهیانه شرکت‌های صنعتی پذیرفته شده در بورس^۱ محاسبه می‌شود. در تهیه این شاخص‌ها از اطلاعات ماهیانه ۲۹۰ شرکت بورسی استفاده می‌شود و علاوه بر اندازه‌گیری تغییرات میزان تولید، فروش و قیمت در بخش صنعت، در محاسبات ملی نیز نقش مهمی ایفا می‌نمایند و برآوردی از تغییرات ماهیانه ارزش افزوده ایجاد شده در صنایع مختلف و به دنبال آن در کل اقتصاد را منعکس می‌کنند.

شاخص تولید صنعت توسط بانک مرکزی و مرکز آمار ایران با تواتر فصلی و همچنین شاخص قیمت صنعت به صورت فصلی توسط مرکز آمار و ماهیانه توسط بانک مرکزی، منتشر می‌شود، اما این دو نهاد الزامی به انتشار شاخص فروش صنعت ندارند. از طرفی، این آمارها دارای چندین ضعف اساسی هستند که از آن جمله وقفه سه‌ماهه در انتشار داده‌ها و بعضاً متوقف شدن انتشار آنها و نداشتن تواتر ماهیانه است.

شاخص‌های ماهیانه تولید، فروش و قیمت استخراج شده از اطلاعات عملکردی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تا حد زیادی می‌توانند با دقت مناسب و به صورت بهنگام تحولات بخش صنعت و معدن کشور را توضیح دهند و با توجه به بررسی‌های انجام شده و تطبیق دادن این شاخص با شاخص تولید صنعتی بانک مرکزی و مرکز آمار ایران که به صورت فصلی منتشر می‌شود، مشخص شده است که این شاخص به خوبی می‌تواند در وقفه انتشار این شاخص‌های رسمی، شاخص جایگزین مناسبی برای آن باشد.^۲ در این مطالعه تغییرات شاخص‌های تولید، فروش و قیمت شرکت‌های صنعتی و معدنی پذیرفته شده در بورس و همچنین مهم‌ترین رشته‌فعالیت‌های آن در مهرماه ۱۴۰۰ مورد بررسی قرار گرفته است.

۱. شاخص‌های تولید و فروش شرکت‌های صنعتی بورسی

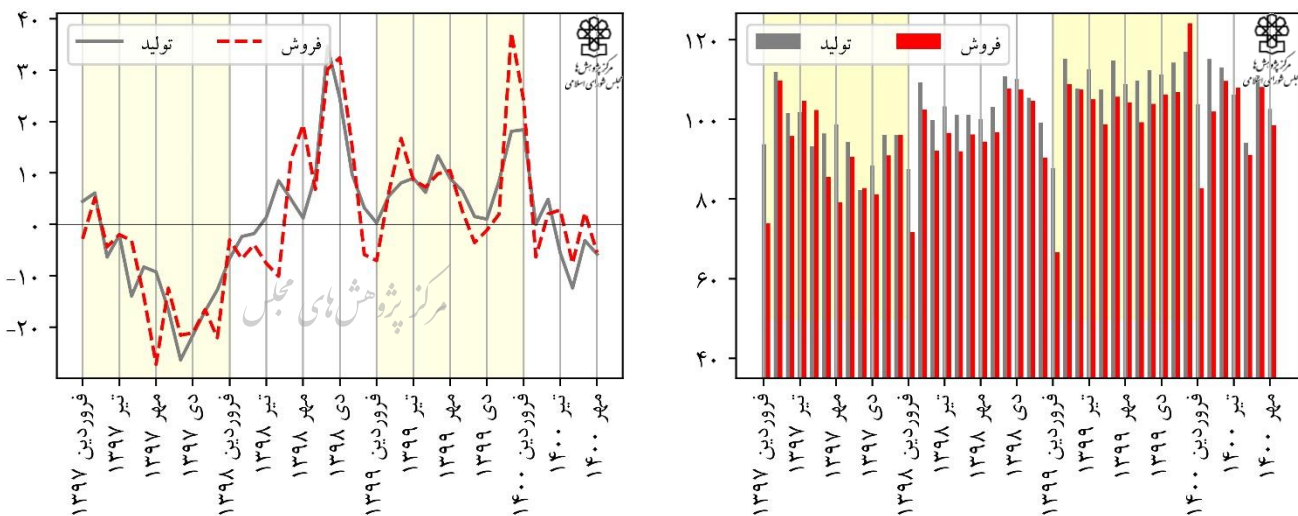
شاخص تولید فعالیت‌های صنعتی بورسی در مهرماه ۱۴۰۰، ۵/۸ درصد و شاخص فروش فعالیت‌های صنعتی بورسی به میزان ۵/۵ درصد نسبت به ماه مشابه سال قبل کاهش داشته است. همچنین نتایج طرح شامخ اتاق بازرگانی صنایع، معادن و کشاورزی ایران نیز نشان می‌دهد شاخص تولید و فروش در مهرماه کاهش داشته و انتظارات تولید نیز در ماه آینده کاهش یافته است.^۳

۱. شرکت‌های بورسی شامل تمام شرکت‌های تولیدی، صنعتی و معدنی بورس و فرابورس می‌شود که گزارش‌های فعالیت ماهیانه خود را در سایت کدال منتشر می‌کنند.

۲. جهت اطلاعات بیشتر به گزارش پشتیبان مرکز پژوهش‌های مجلس در خصوص معرفی و نحوه محاسبه شاخص تولید، فروش و قیمت شرکت‌های پذیرفته شده در بورس به شماره مسلسل ۱۸۰۰۱ مراجعه شود.

۳. توضیحات بیشتر در پیوست عنوان شده است.

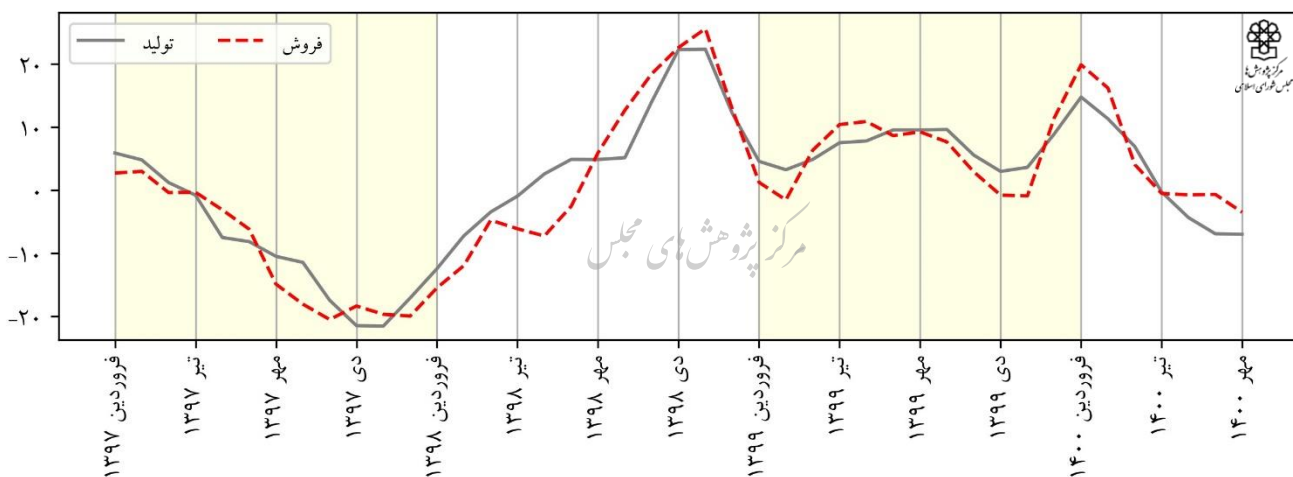
نمودار ۱. شاخص‌های تولید و فروش فعالیت‌های صنعتی (۱۰۰=۱۳۹۵) نمودار ۲. رشد نقطه به نقطه ۱۲ ماهه شاخص‌های تولید و فروش فعالیت‌های صنعتی (درصد)

مأخذ: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

طی سه‌ماهه منتهی به مهرماه ۱۴۰۰، رشد میانگین متحرک^۱ سه‌ماهه شاخص تولید کاهش ۷ درصدی و شاخص فروش کاهش ۳/۵ درصدی را نشان می‌دهند. روند رشد صنعت از آذرماه ۱۳۹۹ به بعد مجدداً پس از یک دوره سه‌ماهه افزایش یافته، اما از فروردین‌ماه ۱۴۰۰ مجدداً روند نزولی شده است.

نمودار ۳. رشد میانگین متحرک سه‌ماهه شاخص‌های تولید و فروش فعالیت‌های صنعتی نسبت به دوره مشابه سال قبل (درصد)

مأخذ: همان.

۱. به منظور از بین بردن نوسانات ماهیانه و ارائه یک روند کوتاه‌مدت از شاخص‌های تولید و فروش، از میانگین متحرک سه‌ماهه منتهی به هر ماه استفاده شده است. گفتنی است که به دلیل اعمال وزن هر ماه در محاسبه این شاخص، رشد آن لزوماً با میانگین ساده رشدهای ماهیانه برابر نیست.

رشد شاخص تولید فعالیت‌های صنعتی بورسی نسبت به ماه قبل کاهش ۷/۵۳ درصدی و شاخص فروش کاهش ۸/۵۱ درصدی را نشان می‌دهد. همچنین طی هفت‌ماهه منتهی به مهرماه ۱۴۰۰، شاخص تولید فعالیت‌های صنعتی بورسی کاهش ۱/۳۴ درصدی و شاخص فروش آن افزایش ۰/۱۵ درصدی را نشان می‌دهد.

جدول ۱. رشد شاخص تولید و فروش فعالیت‌های صنعتی بورسی - مهرماه ۱۴۰۰

شاخص فروش			شاخص تولید			رشد نسبت به ماه قبل	رشد نسبت به ماه مشابه سال قبل
رشد هفت‌ماهه نسبت به هفت‌ماهه مشابه سال قبل	رشد نسبت به ماه مشابه سال قبل	رشد نسبت به ماه قبل	رشد هفت‌ماهه نسبت به هفت‌ماهه مشابه سال قبل	رشد نسبت به ماه مشابه سال قبل	رشد نسبت به ماه قبل		
۰/۴۸	-۵/۵۲	-۸/۸	-۱/۰۹	-۵/۸۲	-۷/۶۷	صنعت	
-۶/۱۸	-۹/۸	-۴/۷۱	-۰/۲۹	۱/۷۳	۰/۷۸	شیمیایی بجز دارو	رشته‌فعالیت‌های منتخب صنعت
-۷/۶۷	-۹/۵۷	۲/۳۹	-۱۱/۰۸	-۱۶/۴۸	-۹/۵۲	فلزات پایه	
۱۶/۴۶	-۳/۶۵	-۱۲/۸۲	۱۶/۴۴	۲/۷۵	-۱۳/۷۱	خودرو و قطعات	
-۱۵/۶۶	-۱۵/۳۳	۱۶/۲۷	۳/۴۵	۱۳/۳۴	۲۳/۷۶	معادن	

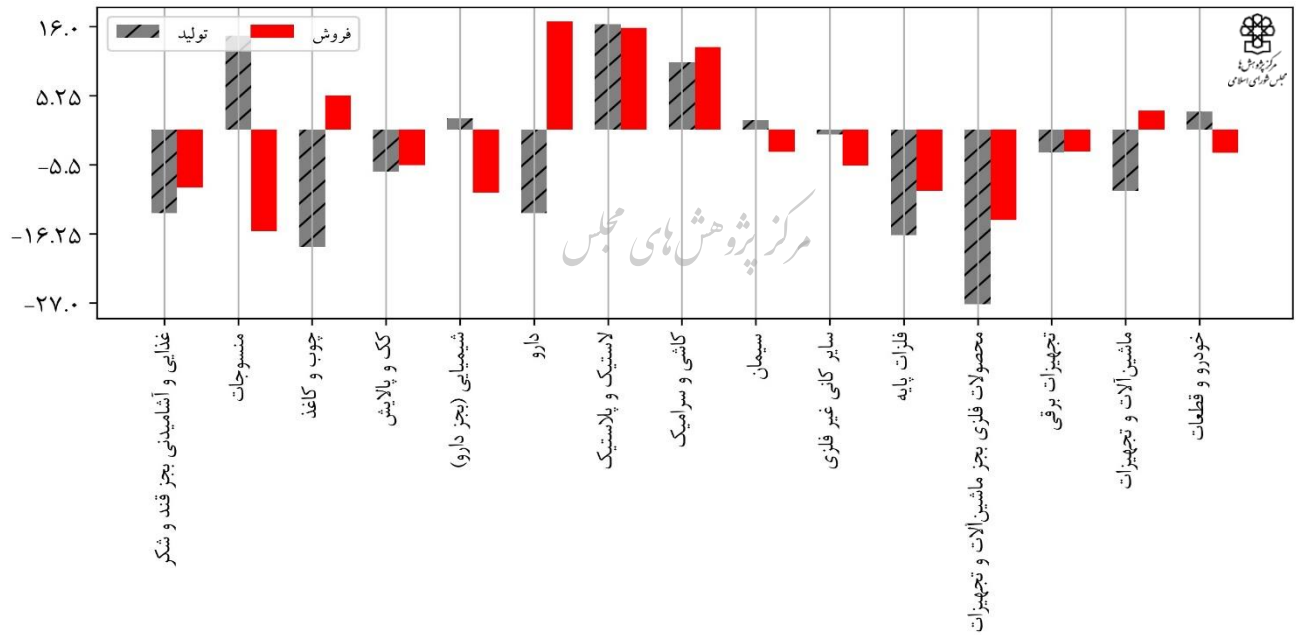
مأخذ: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

۲. شاخص‌های تولید و فروش به تفکیک رشته‌فعالیت‌های صنعتی بورسی

طی مهرماه ۱۴۰۰ نسبت به ماه مشابه سال قبل، از بین ۱۵ رشته‌فعالیت صنعتی بورسی ۹ رشته‌فعالیت «محصولات فلزی بجز ماشین‌آلات و تجهیزات»، «چوب و کاغذ»، «فلزات پایه»، «غذایی و آشامیدنی بجز قند و شکر»، «دارو»، «ماشین‌آلات و تجهیزات»، «کک و پالایش»، «تجهیزات برقی» و «سایر کانی‌های غیرفلزی» کاهش در شاخص تولید و ۱۰ رشته‌فعالیت «منسوجات»، «محصولات فلزی بجز ماشین‌آلات و تجهیزات»، «شیمیایی (بجز دارو)»، «فلزات پایه»، «غذایی و آشامیدنی بجز قند و شکر»، «سایر کانی‌های غیرفلزی»، «کک و پالایش»، «خودرو و قطعات»، «سیمان» و «تجهیزات برقی» کاهش در شاخص فروش را تجربه کرده‌اند. در این ماه فقط رشته‌فعالیت‌های «لاستیک و پلاستیک» و «کاشی و سرامیک» هم‌زمان افزایش در شاخص‌های تولید و فروش را تجربه کرده‌اند.

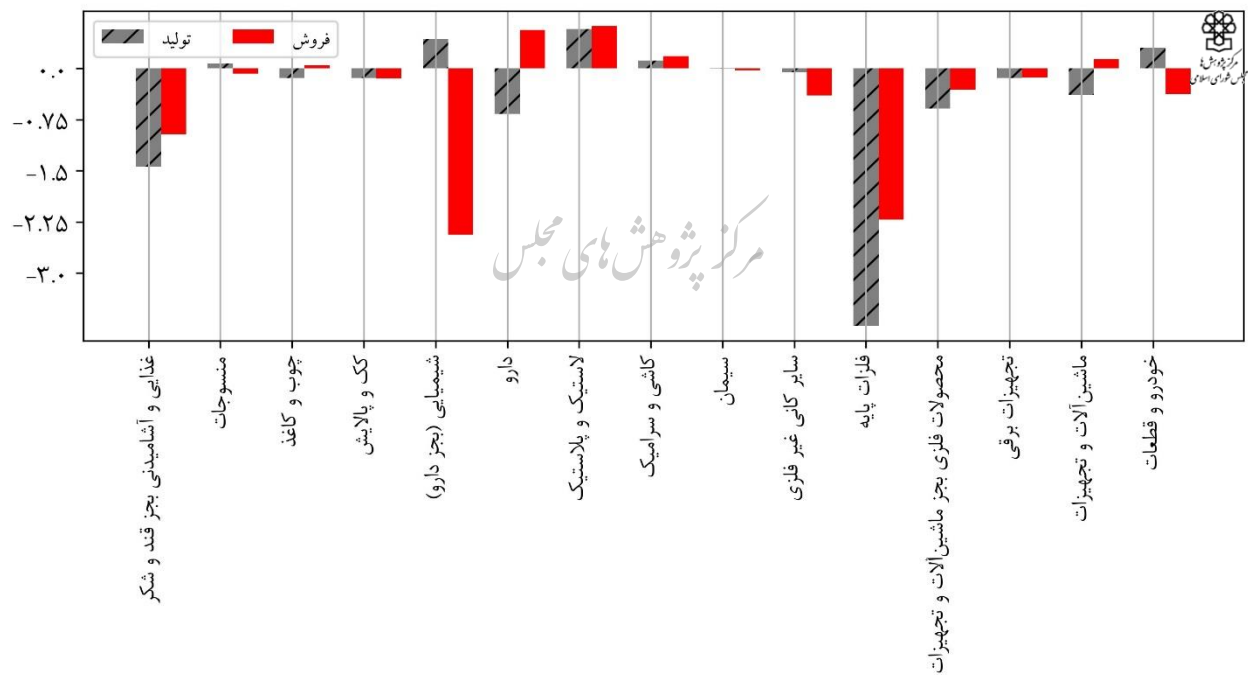
رشته‌فعالیت‌های «فلزات پایه»، «غذایی و آشامیدنی بجز قند و شکر»، «دارو» و «محصولات فلزی بجز ماشین‌آلات و تجهیزات» بیشترین سهم را در کاهش شاخص تولید صنعتی داشته‌اند. همچنین، بیشترین سهم در کاهش شاخص فروش نیز متعلق به رشته‌فعالیت‌های «شیمیایی (بجز دارو)»، «فلزات پایه»، «غذایی و آشامیدنی بجز قند و شکر» و «سایر کانی غیر فلزی» بوده است. (نمودار ۵) در ادامه به بررسی رشته‌فعالیت‌های «خودرو و قطعات»، «شیمیایی (بجز دارو)» و «فلزات پایه» به دلیل ضریب اهمیت بالای این رشته‌فعالیت‌ها در محاسبه شاخص پرداخته شده است.

نمودار ۴. رشد شاخص‌های تولید و فروش رشته‌فعالیت‌های صنعتی در مهرماه ۱۴۰۰ نسبت به ماه مشابه سال قبل (درصد)

مأخذ: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

نمودار ۵. سهم رشته‌فعالیت‌ها از رشد شاخص‌های تولید و فروش بخش صنعت در مهرماه ۱۴۰۰ (درصد)

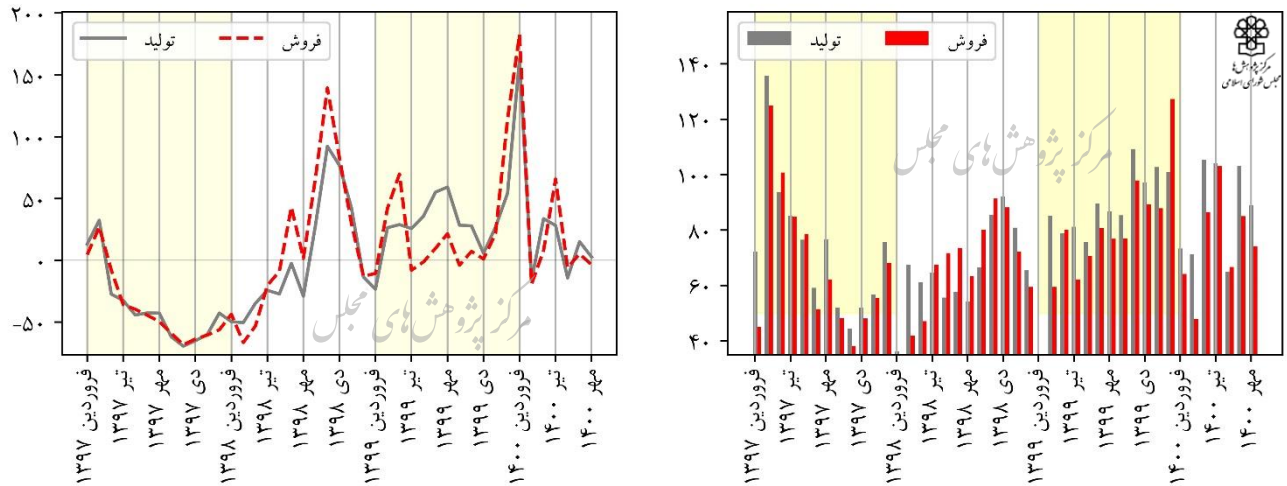

مأخذ: همان.

۲-۱. شاخص‌های تولید و فروش رشته‌فعالیت خودرو و قطعات

در مهرماه ۱۴۰۰ شاخص تولید رشته فعالیت خودرو و قطعات بر مبنای شرکت‌های بورسی، ۲/۸ درصد نسبت به ماه مشابه سال قبل افزایش داشته است. همچنین، شاخص فروش آن ۳/۷ درصد نسبت به ماه مشابه سال قبل کاهش داشته است.

نمودار ۶. شاخص‌های تولید و فروش بخش خودرو و قطعات (۱۳۹۵=۱۰۰) نمودار ۷. رشد نقطه‌به‌نقطه شاخص‌های تولید و فروش بخش خودرو و قطعات (درصد)

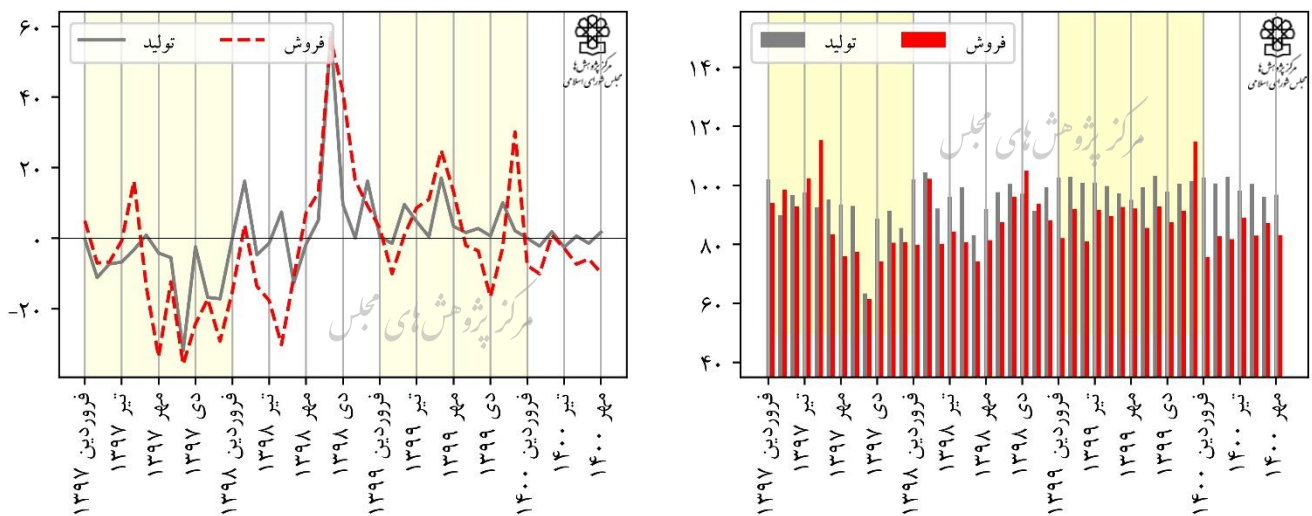

مأخذ: همان.

۲-۲. شاخص‌های تولید و فروش رشته‌فعالیت شیمیایی بجز دارو

در مهرماه ۱۴۰۰ شاخص تولید رشته‌فعالیت شیمیایی بجز دارو بر مبنای شرکت‌های بورسی، ۱/۷ درصد نسبت به ماه مشابه سال قبل افزایش داشته است. در مقابل، شاخص فروش آن ۹/۸ درصد نسبت به ماه مشابه سال قبل کاهش داشته است.

نمودار ۸. شاخص‌های تولید و فروش بخش شیمیایی (۱۳۹۵=۱۰۰) نمودار ۹. رشد نقطه به نقطه شاخص‌های تولید و فروش بخش شیمیایی (درصد)

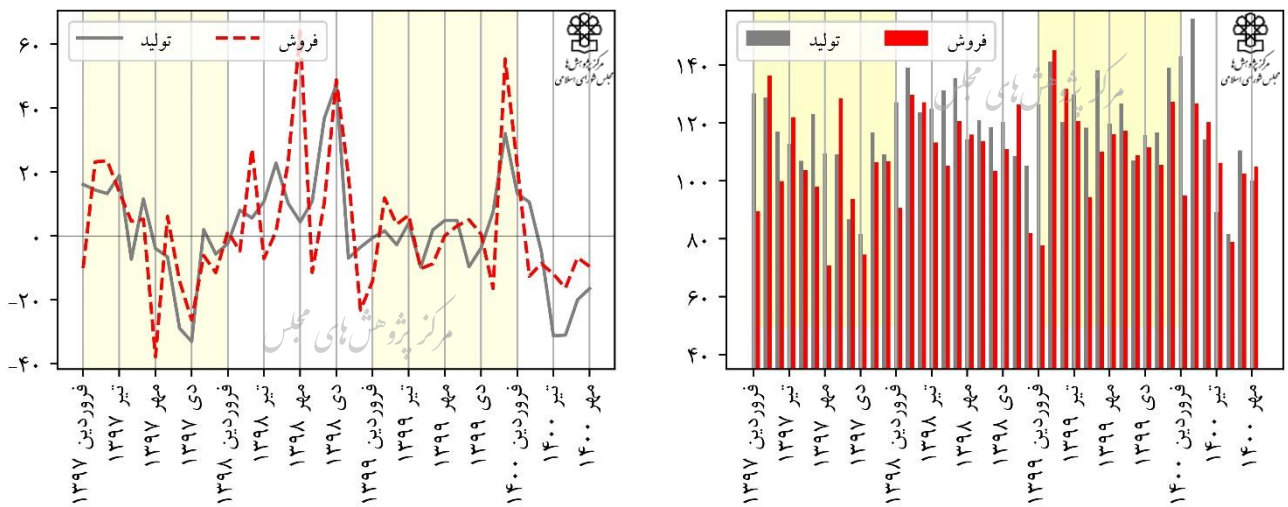

مأخذ: همان.

۲-۳. شاخص‌های تولید و فروش رشته‌فعالیت فلزات پایه

در مهرماه ۱۴۰۰ شاخص تولید رشته‌فعالیت فلزات پایه بر مبنای شرکت‌های بورسی، ۱۶/۵ درصد نسبت به ماه مشابه سال قبل کاهش داشته است. همچنین، شاخص فروش آن ۹/۶ درصد نسبت به ماه مشابه سال قبل کاهش داشته است. روند نزولی شاخص تولید رشته‌فعالیت فلزات پایه از اردیبهشت‌ماه هم‌زمان با قطع برق صنایع فولادی شروع شده و طبق نمودار ۱۱ در مهرماه از روند کاهشی ماه قبل کاسته شده است، اما همچنان نتوانسته به روند قبلی خود (قبل از قطعی برق) بازگردد.

نمودار ۱۰. شاخص‌های تولید و فروش بخش فلزات پایه (۱۳۹۵=۱۰۰) نمودار ۱۱. رشد نقطه به نقطه شاخص‌های تولید و فروش بخش فلزات پایه (درصد)

مأخذ: همان.

۳. شاخص قیمت فعالیت‌های صنعتی بورسی

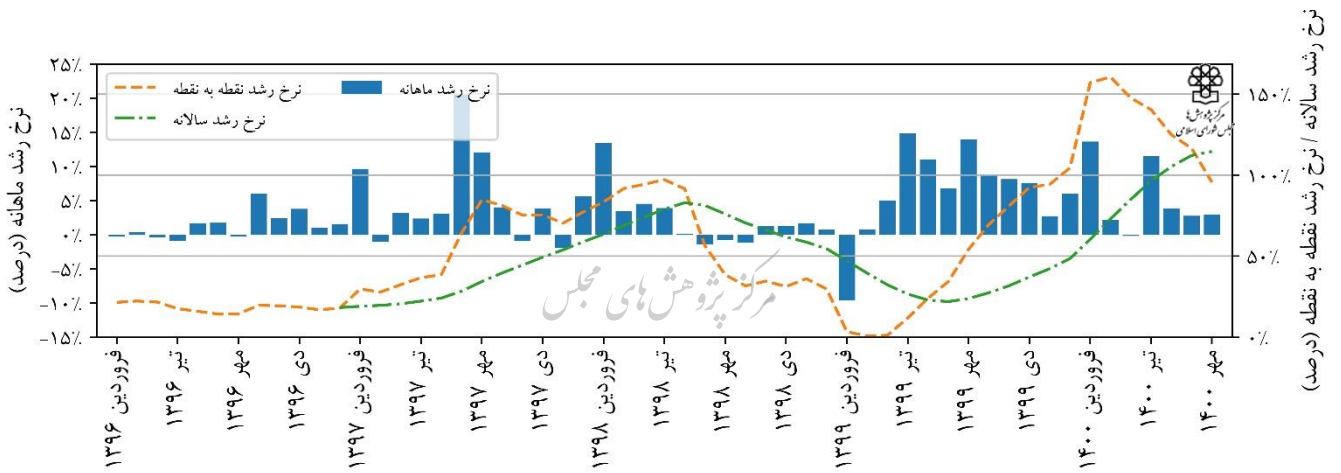
در مهرماه ۱۴۰۰ نرخ رشد ماهیانه^۱ شاخص قیمت فعالیت‌های صنعتی بورسی ۳ درصد افزایش یافت، رشد نقطه به نقطه^۲ آن به ۹۵/۶ درصد رسید و همچنین، نرخ رشد سالیانه^۳ ۱۱۴/۶ درصد افزایش یافته است. بررسی شاخص قیمت کل صنعت بیانگر رشد نقطه به نقطه کاهشی و نرخ رشد سالیانه افزایشی است.

۱. درصد تغییر شاخص قیمت صنعت نسبت به ماه قبل.

۲. درصد تغییر شاخص قیمت صنعت نسبت به ماه مشابه سال قبل.

۳. درصد تغییر شاخص قیمت صنعت در ۱۲ ماه منتهی به ماه مورد نظر نسبت به دوره مشابه سال قبل.

نمودار ۱۲. درصد تغییر شاخص قیمت صنعت (۱۳۹۵=۱۰۰)

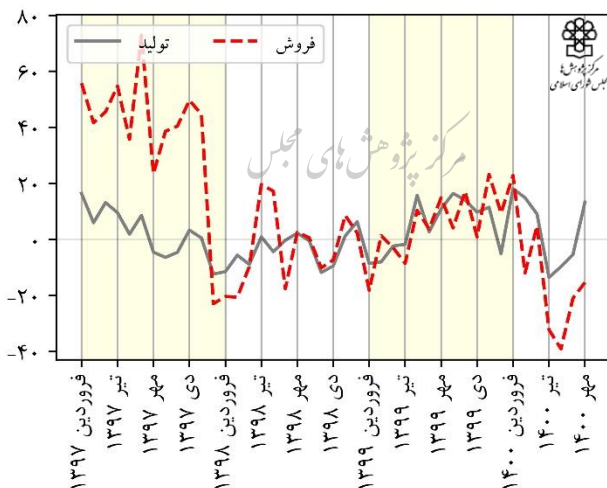

مأخذ: همان.

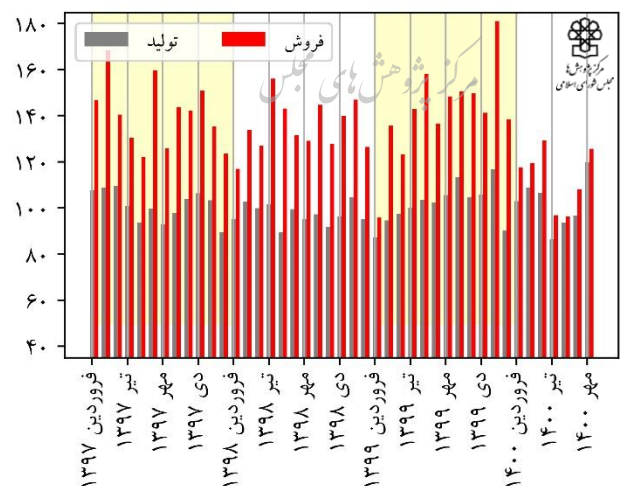
۴. شاخص‌های تولید و فروش شرکت‌های معدنی بورسی

در مهرماه ۱۴۰۰ شاخص تولید شرکت‌های معدنی بورسی $13/3$ درصد نسبت به ماه مشابه سال قبل افزایش داشته است. در مقابل، شاخص فروش آن $15/3$ درصد نسبت به ماه مشابه سال قبل کاهش داشته است.

نمودار ۱۴. رشد نقطه به نقطه شاخص‌های تولید و فروش بخش معدن (درصد)

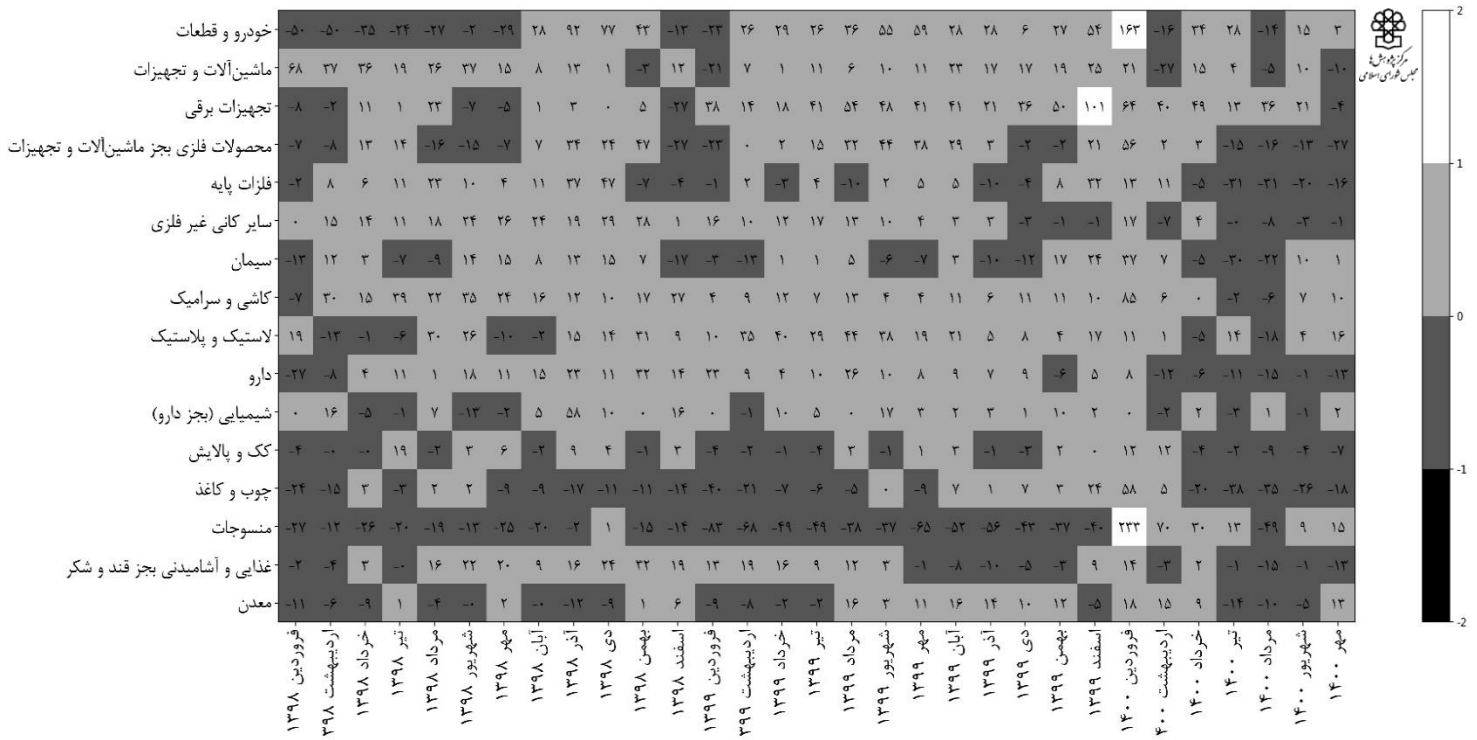
نمودار ۱۳. شاخص‌های تولید و فروش بخش معدن (۱۳۹۵=۱۰۰)

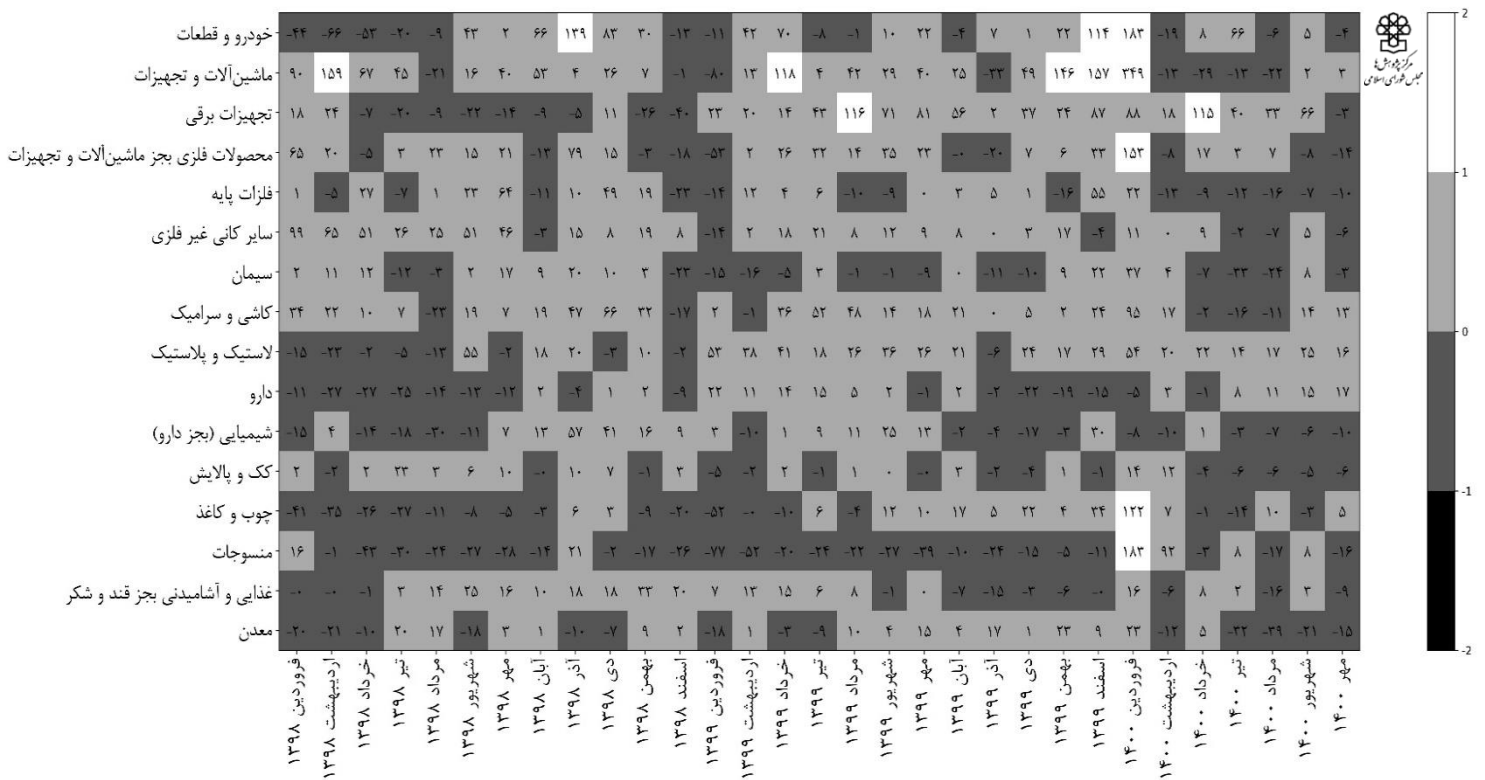
مأخذ: همان.

۱. منظور از شرکت‌های معدنی در اینجا شرکت‌های حاضر در بورس اوراق بهادار تهران است که شامل باما، معادن بافقی، فراوری زغال‌سنگ پروده طیس، معدنی و صنعتی چادرملو، معدنی دماوند، معدنی و صنعتی شمال شرق شاهرود، زغال‌سنگ نگین طیس، معدنی و صنعتی گل گهر، تأمین ماسه ریخته‌گری، معادن منگنز ایران، توسعه معدنی و صنعتی صانور، سنگ آهن گهر زمین و پویا زرکان آق‌دره می‌شود و بیشترین محصول تولیدی توسط این شرکت‌ها سنگ آهن دانه‌بندی‌شده، کلوخه سنگ آهن، کنسانتره سنگ آهن، گندله، زغال‌سنگ کک‌شو و کنسانتره زغال‌سنگ است.

جدول ۱. آمار مربوط به رشد تولید کل رشته‌فعالیت‌ها (نسبت به ماه مشابه سال قبل ۱۰۰=۱۳۹۵)

جدول ۲. آمار مربوط به رشد فروش کل رشته‌فعالیت‌ها (نسبت به ماه مشابه سال قبل ۱۰۰=۱۳۹۵)

شاخص مدیران خرید (شامخ)^۱

شاخص مدیران خرید کل صنعت در مهرماه سال جاری به رقم ۵۰/۸۳ واحد رسید که نسبت به ماه قبل کاهش پیدا کرده است. همچنین در این ماه در بین زیرشاخص‌های اصلی شاخص صنعت، شاخص میزان سفارشات جدید مشتریان و شاخص موجودی مواد اولیه عدد زیر ۵۰ را به ثبت رسانده و سایر زیرشاخص‌های اصلی بالای ۵۰ بوده‌اند. شاخص مقدار تولید محصولات در مهرماه ۵۱/۳۱ واحد بوده و نسبت به شهریورماه با کاهش و رونق بسیار اندکی روبه‌رو بوده است. کاهش سفارشات و موجودی مواد اولیه در کاهش شاخص تأثیرگذار بوده است. شاخص میزان فروش محصولات در مهرماه ۴۶/۵۳ واحد بوده و دوباره روند کاهشی پیدا کرده است. کاهش تقاضای مشتریان به دلیل کاهش قدرت خرید، یکی از دلایل اصلی این کاهش در فروش است. اگرچه براساس انتظار فعالان اقتصادی پیش‌بینی می‌شد پس از انتخابات و پیک پنجم کووید - ۱۹ وضعیت فروش در این ماه بیشتر شود، ولی رکود در تقاضا مجدداً آن را در مسیر کاهشی قرار داد.^۲

نمودار شاخص مدیران خرید کل صنعت در سه ماه منتهی به مهرماه سال ۱۴۰۰

مأخذ: اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران.

۱. شاخص مدیران خرید (شامخ) طبق الگوی جهانی محاسبه شاخص مدیران خرید (Purchasing Managers' Index) هر ماه توسط اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران و براساس اطلاعات دریافتی از مدیران شرکت‌های بخش صنعت، محاسبه و گزارش می‌شود. این شاخص با بررسی و ردیابی متغیرهایی مانند مقدار تولید، سفارشات جدید، استخدام، تغییرات قیمت‌ها و... نسبت به ماه گذشته آن متغیرها، ارزیابی دقیقی از تحولات بخش‌های اقتصاد ارائه می‌کند. عدد شاخص با وزندهی به پنج متغیر اصلی مقدار تولید (۲۵٪)، سفارشات جدید (۳۰٪)، سرعت انجام و تحویل سفارش (۱۵٪)، موجودی مواد اولیه (۱۰٪) و میزان استخدام (۲۰٪) محاسبه می‌شود. اعداد بزرگ‌تر از ۵۰ به معنای بهبود شاخص نسبت به ماه قبل است. باقی متغیرها نیز از پرسشنامه‌های شاخص مدیران خرید استخراج می‌شوند، ولی وزنی در محاسبه شاخص کل صنعت ندارند. داده‌ها در شامخ براساس مستندات واقعی کسب‌وکارها و نه براساس نظرات شخصی و حدس مدیران جمع‌آوری می‌شوند.
۲. برای اطلاعات بیشتر به گزارش شاخص مدیران خرید مهرماه ۱۴۰۰ مراجعه شود.

<https://chambertrust.ir/digital-library/publishers.html>